

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za

slovensko ljudstvo na Primorskem

Letnik IV.

Vsa za vero dom cesarja!

Štev. 11.

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo pri vpravnistvu po 4 nov.

V Gorici, dne 10. aprila 1896.

Vredništvo in vpravnistvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglašje in naznanila sprejema vpravnistvo po pogodbi.

Pravo sokolstvo!

Nastopila je spomlad. Narava se razcvita, vse se veseli novega življenja. Veseliti se ga hoče tudi človek.

Prišel je čas javnih veselic, plesov in drugih zabav. Posebno je dandanes v modi, da razna društva na spomlad in poleti prirejajo skupne veselice, izlete, plese. To pa se navadno godi ob nedeljah in praznikih ali pa v soboto zvečer.

Zadnja leta se med Slovenci, in sicer tudi po deželi, močno širijo sokolska društva. Vabijo se vanja kmetje in rokodelci. Pravijo pa, da je telovadba potrebna za vse, da „orožje mora biti v vsaki pesti“, da vsi moramo biti vojaško izšolani. Ako ne znamo vsi dobro telovaditi, bomo vedno tudi na duhu leni, se ne bomo nikoli zavedali, da smo Slovenci! Sploh: za Slovence ni rešitve od časne in večne smrti, ako vsi naši ljudje ne postanejo Sokoli! Tako pravijo.

Vendar nam se zdi, da ni ravno vse tako, kakor trdijo gospodje, ki bi radi iz vsakega Slovenca naredili Sokola. Da mestna gospoda, kakor so profesorji, odvetniki, pisarji, sploh oni, ki cele dni sedijo in pišejo, v telovadnici malo poskočijo in si ude pretegnejo — no, to vsak vidi, da ni napačno, ampak celó zdravo. A da bi kmeta, kateri si celi teden pri trdem delu preteguje ude, vabili k telovadbi na drog — to nam ne gre v glavo! Ravno tako ne moremo razumeti, da nam ni mogoče biti dobrim rodoljubom, ako nismo Sokoli! Kedor tako govori, gotovo sam sebi ne verjame.

Mi celó mislimo, da sokolstvo, posebno po deželi, ne more prinesiti našemu slovenstvu prida. Zakaj ne?

Prvič, sokolstvo je drago. Stane obleka, stane oprava, stanejo izleti, stanejo veselice. Sokolstvo stane dosti denarja in časa. Naši ljudje so vže tako preveč zapravljeni. Razširite li sokolstvo mej ljudstvom, vabite kmeta okol po veselical, vabite v trge in mesta, k obedom, k banketom (plačati se mora tudi tukaj!) — in zapravljenost boste le še bolj pospeševali! Sokol, ki je v nedeljo telovadil (plesal) in pil, obhaja drug dan — „plavi ponedeljek“. V nedeljo je zapravljal, v ponedeljek — spi. Slovenci smo vže tako ubožni; sokolstvo nas gotovo ne obogati.

Drugič, sokolstvo škodi ljudstvu tudi na duši. Ubogi kmetški trpin se cel teden trudi za vsakdanji kruh; nedeljo mu je dal Bog, da misli za dušo. Kedor pa še nedeljo porabi za telovadbo, kedor leta po plesih in veselical, ne vtegne misliti na dušo; počasi popolnoma pozabi na to, kar je najpotrebnejše in prvotno zveličati svojo dušo.

Zatorej opominamo: Ako res mislite povzdigniti slovensko ljudstvo na duši in na telesu, ako hočete rešiti slovensko prihod-

nost, priporočajte mladini desetero Božjih in petero cerkvenih zapovedi, katere so prvi pogoj ljudske sreče in narodne slave. Recite: kmet, rokodelec, v nedeljo ostajaj doma; hodi k deseti maši, kjer boš poslušal pridigo tvojega, od Boga ti postavljenega župnika, popoldne pojdi sam in pelji sè seboj tvoje otroke k popoldanski službi Božji in h krščanskemu nauku, kjer se boš učil Boga in bližnjega ljubiti in svoje dolžnosti izpolniti; zvečer pa ne zahajaj v gostilno in na plese (naj bodo še tako narodni!), ampak ostani pri svoji ljubi družini, s katero vže tako mej tednom malo govoriš, da se tako mej teboj in ženo pa mej otroci vtrdijo družinske vezi; pred vsem pa bodi varčen, varčen in zopet varčen; kajti eden glavnih vzrokov, zakaj je naše ljudstvo tako ubogo in „podlaga tujčevi peti“, je ravno ta, da Slovenci še zdaj dovolj ne razumemo, kaj je „varčnost“.

To bodi, slovenski kmet, tvoje sokolstvo, na katerega perutih se boš v kratkem povzdignil do prave sreče in blagostanja!

Dr. Lueger v Gorici.

Letošnji velikonočni prazniki so prinesli krščanskemu prebivalstvu oboje narodnosti veliko, izvanredno veselje. Velikonočni pondejek je nenadoma obiskal solnčno Gorico nevtrahni prvoboritelj za osvobojo krščanskega ljudstva dr. Karol Lueger. Vže na kolodvoru ga je občinstvo, dasi je za njegov dohod zvedelo še le v zadnjem trenutku, navdušeno pozdravljalo.

Zvečer je bil zaupni shod v čast dr. Luegru. Shoda se je vdeležilo nad 200 mož oboje narodnosti. Velečastita duhovščina je bila mnogobrojno zastopana.

Dr. Gregorčič predstavi in pozdravi došle gospode. K besedi se oglasi g. A. Gabršček in č. g. Iv. Dermastia, ki oba v navdušenih besedah pozdravljata prvoboritelja za osvobojo krščanskega ljudstva. Med burnimi „Živio“ in „Evviva“ - klici nastopi dr. Lueger. V eno uro dolgemu govoru je razkrival rane kmečkega in obrtnega stanu, razpravljal uradniško vprašanje, davčno breme, pogubni vpliv židovstva i. t. d. Krepka prijetna postava, prikupljiv glas, poljudno in vendar temeljito predavanje, navdušenje in neomajljivo krščansko prepričanje, ki je odsevalo iz celega govora, je očaralo poslušalce. Navdušenje je raslo od stavka do stavka. Lueger je pridobil vse za-se, beseda iz srca zadela je naravnost v sree. Veličasten je bil konec govora, ko je pozival vse krščanske narode, da se na krščanski podlagi pomirijo ter skupno bojujejo proti skupnemu sovražniku — židovstvu.

Za njim je govoril dunajski poslanec Schneider ter z vzgledi iz Galicije in Bukovine dokazoval pogubni vpliv judov v

gospodarskem pogledu. V imenu italijanskih katoličanov je govoril g. Vervega. Dr. Gregorčič zahvali govornika z Dunaja. Dr. Lueger se še enkrat zahvali za izkazano čast ter prosi navzoče podpore v boju za osvobojenje ljudstva, ter posebno priporoča vzgojo krščanske žene, da bode kot mati kedaj znala otroke odgojiti sv. veri in narodu.

Zapustili so nas krščanki možje, podali se v cesarsko mesto, da nadaljujejo boj s sovragom, ali oni ne prejdejo nam iz spomina. Spoznali smo moža, v katerega vsa Avstrija opira oči, ogrevani se ob navdušenju res krščanskega moža in dal Bog, da bi besede njegove obrodile obilo sadu v naši ožji domovini!

Kmetijsko vprašanje.

Vsaki zadružni ud ima tedaj zavest, da je poleg najnižje mogoče cene vdobil tudi zanesljivo, dobro blago.

Nikakor pa ne moremo, da bi ne povdarjali tudi vzgojevalnega pomena kmetijskih zadrug. Zadruga, ki svoje potrebščine v večjih množinah naročuje neposredno pri prvotnih izdelovalcih in prodajalcih, doseže najnižje cene, ako pa tudi takoj plačuje, pri trgovcih navadni popust. Da pa more takoj plačevati, oddajati mora zopet blago proti gotovemu plačilu, ali le na kratke obroke. In to bi veliko vplivalo na gospodarstvo našega kmetovalca. Mnogi kmetovalec, posebno v slabih časih, svoje potrebščine kupuje le na upanje, zanašajoč se na obilno letino, da prodaja živino i. t. d. A mnogokrat ga upanje goljufa. Toča, slana in druge nesreče uničijo poljski pridelek, živina nima nobene cene, in dolga poplačati ne more. Mnogokrat pa tudi denar porabi za druge stvari, češ, saj ga upnik še ne potrebuje, a dolg mu ostane. Tako rase dolg od leta do leta, dokler ubogi kmetovalec popolnoma ne zabrede v krepnje oderuhove, postane le oskrbnik svojega upnika, ki ga preje ali pozneje iztira izpod domače strehe. Ne tako pri zadrugi. Ona zadružnikom, dovoljuje le kratek obrok za plačevanje. Plačila odlašati ne sme in ne more, zato je prisiljen vse svoje gospodarstvo tako vravnati, da v določenem obroku poplača svoj dolg. Marsikateri gospodar se tako obvarje lahkomisljenega zadolževanja, ter bolje vredi svoje gospodarstvo.

Toda kako naj kmetovalec plačuje, ako svojih pridelkov spečati ne more, ali pa jih mora za vsako ceno prodajati prekupcem?

Kedar bode za pridelke svojih žuljev dobil gotovo in pošteno plačilo, bode tudi gotov plačnik. Skrbeti je treba tedaj tudi za prodajo kmetijskih pridelkov. In to spada zopet v delokrog kmetijskih zadrug. Zadruga kupuje pridelke ter jih prodajajo na račun

zadružnikov. To določbo ima tudi najnovejša zakonska predloga za osnovanje kmetijskih zadrug. V tem pogledu se nam kaže korist zadrug seobno z ozirom na našo deželo.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Na Dunaju bodo volili župana prihodnji teden. Voljen bo zopet dr. Lueger. Toda drugo vprašanje pa je, bo li potrjen ali ne. Upamo, da enkrat preneha ta gonja, in se vstreže splošni želji krščanskega ljudstva.

Deželnozborske volitve se letošnjo jesen vrše na Nižje in Gorenje-Avstrijskem, Solnograškem, Štajerskem, Koroškem, Moravskem, Predarliskem, Sleskem, v Bukovini in Trstu. Huda bode pela pri volitvah liberalcem na Nižjeavstrijskem in Koroškem.

Delegacije se snidejo, kakor se trdi, dne 15. maja.

Skupno ministersko posvetovanje se vrši v Budimpešti. Obravnava se skupni proračun za l. 1897. Kakor se trdi, povišal se bode proračun z nova za 4 milijone, ki odpadejo na račun za vzdrževanje skupne armade in pomorstva. Ubogi davkoplačevalec, plačuj, a kje bodeš jemal, to vlade ne briga!

Državni poslanci so sedaj na počitnicah. Po veliki noči pride na vrsto volilna preosnova, katera bo skoro gotovo vsprejeta; potem razni novi davki in pa povišanje plač uradnikom, toda le tedaj, če bodo novi davki dovoljeni.

Česki katoličani na Moravskem so se pričeli gibati, posebno odkar so se staročeški poslanci Mladočehom predali na milost in nemilost.

Na Ogerskem se zelo razširja neke vrste kužna bolezen — sleparija. A čudno! sleherni slepar, ki ga odkrijejo, postane takoj slaboumen. — Mažari vedno bolj zatirajo nemažarske narode. Sodniki obsojajo Slovake, ako sestavljajo prošnje v materinem jeziku.

Ogerski Rumuni so se zopet zjedili ter hočejo cesarju predložiti novo spomenico o postopanju Mažarov.

Vnanje države.

Nemški državni zbor je dne 21. marca praznoval petindvajsetletnico svoje ga obstanka s slavnostnim obedom v novi

L I S T E K

Kakor boš meril, tako se ti odmeri.

Falaris, kralj siciljanski, je bil tako krut in neusmiljen, da je dal sežigati ljudi v železnem, razbeljenem volu, ko se je pa ljudstvo naveličalo teh grozovitostij, napadlo je kralja in ga sežgalo prav v tistem volu, v katerem je sežgal on toliko drugih. —

Dijomed, kralj traški, pobil je vse potnike in tujce, ki so prišli v mesto Tirido. Mrtve je potem razsekal na drobne kosce in jih dal v pičo svojim konjem. Tedaj pa je potoval po svetu Herkul, največji grški junak, in prišel je na svojem potovanju tudi v Tirido. Čuvši o krutosti kralja Dijomeda, razsrdil se je in ga razsekal na drobne kosce, katere je nametal potem konjem v jasli mesto ovsa.

Rozamunda, kraljica longobardska, se je omožila po smrti prvega moža, kralja Albojina, z Emelhodom. Toda tega se je bila kmalu naveličala in hotela je imeti drugega, Longina po imenu. A kako bi to napravila, dokler jej je še živel mož? — Premišljevala je mnogo o tem, slednjič je pa sklenila, da moža zastrupi. —

Nekega dne, ko se je vračal kralj z lova, hitela mu je nasproti z zlato čašo ter mu dala, da bi si ugasil žejo. Kralj je malo pokusil in takoj spoznal, da je strup. Razjarilo ga je, da ga je hotela lastna žena tako hudobno prevariti, in prisilil jo je, da je morala sama popiti strup, kateri je pripravila njemu.

Kdo se bo upal reči, da je bil kralj Kambiz preoster, ker je zapovedal, da ži-

palači, kjer se je pri polnih kozarcih veliko govorilo. Na ljudske stroške se pač lahko je in pije!

Kaj pa je v Italiji novega? me vprašate. Novo ministerstvo, nove goljufije, nove budalosti. Seveda Lahij kaj neradi slišijo, da so bili tepeni, zato zdaj pripovedujejo, koliko vojakov je iz bitke pri Adui — ušlo. Lahij so šli v škodo Abesincem, zdaj pa hočejo tepeni Lahij, da bi jih zmagalet Menelik prosil odpuščanja, ker se je branil, in da jim dá po vrhu še lep kos dežele. Menelik še ni padel na glavo, da bi sklenil tak „častni“ mir, ampak zahteva 12 milijonov odškodnine in pa, naj Lahij gredo, odkoder so prišli, drugače jim bo še uro navil. Na Menelikovi strani so sedaj tudi mohamedanci sosednih pokrajin, deriši po imenu. In ti Lahom precej nagajajo. Na veliko soboto so napadli jeden laški bataljon, ter nad 4 ure dobro klestili uboge laške vojake. Italijani so izgubili blizu 100 mož; o miru je vse vtihnilo, in najbrže bodo Abesinci še strojili laške hrbte.

Angleži imajo sitnosti z vstaši v južni Afriki. Vse vre, vse hoče se osvoboditi tujega jarma!

Srbija pridno dela dolgove in izsesava kri ljudstvu. Roparji morijo in požigajo po deželi in mestih; le državne blagajne so varne pred njimi, ker so prazne.

Ferdinand odpadnik dospe 12. t. m. v Petrograd, kjer bode prav slovesno (?) sprejet. No, se razume!

Turški sultan hoče izdati ukaz, s katerim se izženejo vsi krščanski misijonarji iz armenskih pokrajin. Bodo li krščanske (?) države to gledale z mirnim okom?

Na Kubi tudi general Vajler Špancem ne more pomagati. Vstaši so pregnali Špance iz trdnjave Pinar del Rio, ter se krčevito vstavljajo Špancem.

Dopisi.

Od primorsko-kranjske meje 6. aprila. (Izv. dop.) *Necesela 25-letnica in vresnično prerokovanje „Prim. Lista“.* — Ko bo izšel na svetlo Vaš bahati goriški tekmeč, po imenu „Soča“, bo po naključju isti dan izšel tudi Vaš list. Ko se je isti list pred 26 leti prvič na dan prikazal, smo imeli vsi upanje, da bo združil vse domoljube saj s časoma na edino pravi, a ne na navidezno stoječi podlagi katoli-

vega oderó sodnika, ki ni bil pravičen, temveč je preganjal vdove in sirote in bi bil tudi — dejal bi — kožo raz nje potegnil, če bi bil smel? — Kdo poreče, da je krivično ravnala cesarica Irena, ki je zapovedala, da oslepe njenega sina Konstancija, ker je dal on oslepiti radi majhne zamere veliko zlahtnikov? —

Zatorej prijatelji, ne bodimo kakor ribe, ki so tako požrešne, da druga drugi ne prizanese in ne odpusti, ampak večja požre manjšo, pa pride druga še večja in požre ono večjo i. t. d. Pokažimo vendar v dejanju, da smo nad živalimi. Ne preganjajmo, ne zatirajmo, da, ne morimo brata, kakor bi nam ne bil brat. Saj smo vsi od Boga in za Boga. On nam je začetek in konec; zato delajmo samo, kar njemu dopada, živimo, kakor nas on uči. „Ljubi svojega bližnjika, pravi, kakor samega sebe.“ Ne koplji torej bližnjiku jame, da sam ne padeš vanjo. Ne napravljaj strupa drugim, da ne boš moral nazadnje popiti sam!

Kjer nam je zaklad, nam je tudi srce.

Valerij Maksim pripoveduje, da so pomorili pagani v mestu Meksiki vsako leto tisoč otročičev, katerim so potem izrezali srca in jih darovali hudiču, svojemu maliku, misleči, da mu je to najdopadljivejša daritev. —

Zgodovina nam poroča tudi o bogatem možu, ki je umrl nagle smrti. Ker se je zdelo to nekaterim čudno in sumljivo, prišli so zdravniki in so rezali mrliča, da bi spoznali, kako bolezen je imel. Preiskali in razrezali so vže vsega, a srca mu niso mogli

ške vere, h kateri pripada ves slovenski narod. A pisec teh vrstic, ki je vse politično-narodne zadeve zbivajoče se tedaj posebno na Goriškem, s paznim očesom zasledoval, se je kmali prepričal, da to ne bo tako lahko; kajti med kumi novega lista je bil tudi znani že tedaj in še zdaj odveč oboževani verski odpadnik. Vsled tega in drugih okoljščin se je začel hud razpor (1873) v političnem društvu „Soča“ samem, čegar glasilo je bil vstanovaljeni (1871) list istega imena. Toraj podlaga ni bila prava, vsled tega razpor in nekak žalosten nasledek tega je bil tudi samomor onega umobolnega odpadnika (1876 v marcu). Tedaj je pokazal oni list, da mu je narodnost čez vse, a vera le postranska, zasebna zadeva.

Po odpravi omenjenega zadržka se je list in društvo „Sloga“ postavilo sicer na katoliško podlago, ali bolj navidezno in po svoje tolmačeč narodno-politične zadeve. Ko se je vršil prvi slovenski katoliški shod 1892 v Ljubljani, kako ni rohnel isti list na „katoliški podlagi“ (?) proti njemu in vsem, kar ni v gajalo njegovemu liberalnemu mišljenju. Akoravno se ga je vdeležilo nad 400 slovenskih duhovnikov iz vseh krajev Slovenije in okoli 1.600 svetnih domoljubov, je gor omenjeni list še nedavno imenoval isti katoliški shod „Schwindel“, in „žalosten isti čas“, ne da bi mogel ali hotel tega trdenja očitno dokazati, razun z znanimi liberalnimi publicami. Isti list hoče v svoji bahatosti, da naj se vsa narodna politika izroči „Slov. Nar.“, (ki pa ni narod slovenski!) in njegovim enakomislimim pajdašem, da bi tako postala Slovenija „liberalna drajna“! Gorjé tistim, ki niso v njih liberalnem taboru! Podlaga torej listu ni bila v začetku prava radi gor omenjenega vzroka, zato tudi ni čudo, ako konča list svojo 25-letnico z opravljanjem in obrekovanjem apostoljskih namestnikov, škofov, kakor da bi on imel oblast njih dejanja soditi in na velik zvonec časnikov obešati!

Naj pazi, da ne zadene tudi njega preklestvo IV. božje zapovedi, kakor se je nedavno pod Nanosom zgodilo. Dva brata sta podpirala neopravičeno tožbo liberalnega župana proti lastnemu dušnemu pastirju, ki jo je pa pri II. inštanci vdobil. Vsled tega je bil primoran eden brat se iz rojstne hiše posloviti ter nima upanja kdaj državno službo vdobiti. Drugi (oženjen) brat je bil pa v preiskavi radi sramotnega pregreška, in če-

dobiti. Zlahta mrličeva pa je šla mej tem iskat denar po skrinjah. O glej, kako čudo! — Ko odpro zadnjo skrinjo, zagledajo v njej strašnega zmaja, trgajočega z železnimi kremplji srce pokojnikovo. —

Cujte pa o nekem mašniku! Živel je v Rimu pobožen, svet duhovnik, ljubeč iz celega srca in nad vse Jezusa Kristusa. Tamu je bil največji in jedini zaklad, vse drugo mu je bilo nično in prazno. Kar nakrat zboli ta duhovnik in umrje. Prišli so zdravniki in so ga rezali, a srca mu niso mogli najti. Slučajno se je ozrl nekdo mej pričujočimi na božje razpelo, viseče nad posteljo rajnikovo, in kaj vidi tam?! — Pod razpelom visi srce svetega mrliča...

Prijatelji moji in znanci, kje je pa naš zaklad, kje so pa naša srca? — Ne utripeljejo-li morda na oltarju kakega ostudnega malika — hudiča? — Skopuh, kje je tvoje srce? — Glej, tam v onem zaboju, tam v oni železni skrinji trga je z ognjenimi kremplji zmaj tvoje nenasitljivosti in nezadovoljnosti. — Pijanec, kje je pa tvoje? — Glej tam temno, zaduhlo klet, v njej pa velik sod, pod sodom pa tvoje srce pijano od sladkega strupa. Torej klet je tvoje svetišče, tvoja cerkev, sod je tvoj oltar, vino je tvoj Bog? — Pomisli in ostrmiš! — Bog ti je dal pamet in srce, da bi delal in čutil kakor človek; in kar ti je dal, zahteval bo z obrestmi od tebe; ti pa teptaš pamet z nogami, srce pa prodajaš krivemu maliku.

Kedor je torej tako nesrečen, da je prodal srce kateremukoli lažnjivemu bogu, potrudi se, da je dobi za časa nazaj, ker strašno je priti v roke živemu Bogu. —

ravno je bil oproščen, vendar se ga zdaj ogiba vsak pošteni in pošteno društvo, tako da je to po isti govorici ljudstva neka prav očitna kazen radi prestopka IV. božje zapovedi.

Da 25-letnico obhajajoči list obrekuje v onih zloglasnih člankih goriški knez nadšk. ordinarijat, dokažem jaz s tem, ker je isti ordinarijat z lastnoročnim podpisom knez nadškofa dne 26. novembra 1891. števil. 2616. napravil slovensko tiskano vstanovno pismo v treh izvodih, in da tudi županstvom, kolikor mi je znano, dopisuje v slovenščini. Ravno tako sprejema tudi od duhovščine slovensko pisane račune, dopise i. dr., kakor lahko pisec teh vrstic dokaže.

List, ki vse, kar se nahaja v Rusiji, kar čez hvali, a preganjanja katoliške Cerkve na Poljskem nikedar nič ne omenja, naj bi veljal za katoliški?! Tudi v kroniki slovenski je list zeló, pa nalašč, pomanjkljiv n. pr. slovenskega katoliškega akademičnega društva „Danica“, ni še nikedar omenil, kakor tudi ne njih glasila „Zore“. Dalje naj bi on bil učitelj škofov, kako narodno politiko naj oni tirajo in kaj smejo in ne smejo! Smešno si isti list prisvajajo neki „areopag“ nadškofi in to, v kakem smislu naj se vodi narodna politika. Kdo mu je dal oblast do vsega tega?! — Kdo je pa toliko podpiral pravo narodno politiko, kakor ravno slovenska duhovščina v svoji večini?! Ako se pa nahajajo kaka 2 ali 3 duhovni v liberalnem taboru, naj se liberalci na tiste ne opirajo in na nje ne kažejo, kajti izjeme so povsod, a večina velja tudi tukaj. Slednjič bi hotel oni list napraviti tudi še razdor med duhovščino in škofi, kar ni plemenito!

H koncu priznam, da je isti list res precej storil za zbujenje narodnosti na Goriškem, toda s podporo duhovščine; a če bi se znal nekoliko bolj brzdati, in ne rabiti vselej železnega droga in železne metle, bi še veliko več in boljše koristil stvari, katero zastopa. Bog ga razsvetljuje v prihodnje! —

Iz Trsta. Za dijaško kuhinjo v Trstu so darovali zadnje tri mesece: Bl. g. Franc Kalister 50 gld., bl. g. Kristjan Dejak 10 gld., bl. g. Ivan Vatovac 10 gld., bl. g. odvetnik dr. Pretner 5 gld., bl. g. Franc Žitko 3 gld., bl. g. Anton Žitko 2 gld., bl. gospa Ivana Cotič 5 gld., bl. g. dr. K. Glaser 2 gld., bl. g. F. Pogorelec, poštni kontrolor 2 gld. — Priscrta jim hvala! Bog jim povrni stotero, nam pa še nakloni novih dobrotnikov, kajti silno jih potrebujemo. Ne samo je blagajna prazna, ampak je bil zadnji mesec še tudi primanklejš, šola pa traja še več kot tri mesece. Ne ostane nam torej nič drugega, kakor vstaviti dijaško kuhinjo, ako ne dobimo kmalu zdatne podpore. Vsaki ponedeljek in četrtek nas stane hrana zdaj, ko je le še 21 dijakov, čez 5 gld.; treba nam je torej do konca leta čez 100 gld. in ne znamo, kedo nam jih da. Velika škoda pa bi bila za okoličanske dijake, ako bi kuhinja prenehala. Dijaki bi spet ne vedeli, kje zavetja iskati, kje se odpočiti, okrepčati in pripravljati se za popoldansko šolo. Žal bi nam bilo za fante, kajti mora se reči, da so sploh prav pridni. Tudi odličnjaki so vmes. Toraj, kdor ima srce za mladino, naj nas podpira!

Povabimo pa vse one, ki se zanimajo za naše podvzetje, naj pridejo kak ponedeljek ali četrtek v čitalnico; tako se prepričajo na lastne oči, da denar, ki nam ga dajo, ni zavržen. — J. Wardo.

Iz Šmartnega v Brdih. (Zakasnjeno). Bil je dne 19. marca, to je v praznik sv. Jožefa. Zgodilo se je to zločinstvo. Po dokončani popoldanski službi Božji, ko so se vračali ljudje domov, šel je tudi devetnajstletni mladenič iz bližnje vasi Imenje na svoj dom. Na poti blizu velespoštovanega g. J. Sopranija doteče fantiča, ki žene konja k vodi in ga vpraša: „Fantič! ali bi smel konja zajahati?“ Ta mu dovoli. Ko pa ga zajaha, v tem trenutku ga ta grda mrcina prekucne. Zdaj pa pridrvi, kakor divja zver iz gozda, oče od fantiča t. j. gospodar konja, skoro vsemu svetu znani „K...n“. Ta surovi, neomikani človek, onega mladeniča tako ne-

usmiljeno pretepa s kamenjem, da nezavesten obleži. Potem takega neomikanega moža, pravijo nekateri, da ga bodo izvolili za župana ali vsaj občinskega svetovalca, ker ima tako debelo glavo. No, naj bo, naj ga le izvole! — Oni mladenič pa je bil J. Rožič, po domače Jožefčev iz Imenja, o katerem se še nič slabega ni slišalo. Oni nevsmiljeni lopov je pa J. S. ali po domače „K...n“ iz Šmartnega. Zdaj ima tega suroveža c. kr. gosposka v oblasti. Za danes toliko.

NOVICE.

Velikonočne procesije v Gorici so se vršile letos prav sijajno v vseh cerkvah. — Novost: Pri sv. Roku so letos premenili navado. Mesto zvečer veliko soboto, bila je procesija na Velikonoč po 6. urizjutraj. Glas ljudstva: Najbolj veličastni procesiji ste bili veliko soboto zadnji dve: pri sv. Vidu in pri č. oo. kapucinih. Ogromna vdeležba je pričala, da so osebnost nižji stanovi v Gorici — verni. Hvala Bogu!

Prevzv. grof Fr. Coronini je te dni šel na Dunaj. Kakor pravijo, se misli vlada z njim posvetovati, kaj in kako gledé novih železnic na Goriškem.

Prevzvišeni knezoškof ljubljanski so izdali do svoje duhovščine nov opomina glede volitev, da mora vsakateri duhovnik, ki kandidira, naznaniti svojo kandidaturo prevzv. knezoškofu.

Bovški kaplan č. g. Guggenberger je vtujen omagal pri precej oddaljenem prevdavanju. S pomočjo spremljevalcev je vendar opravil svojo dolžnost. Bolezen, ki si jo je nalezel, bo brez dvoma prebil.

Gosp. Fr. Martelanc, rodом iz Št. Petra pri Gorici, je dokončal živinozdravniške nauke na Dunaju ter bil imenovan mestnim živinozdravnikom v Spljetu v Dalmaciji. — Tužna nam majka! Naši rojaki dobivajo službe v tujini, na rodni zemlji pa se šopirijo — tujci.

V Št. Petru so zvonili po pomoti *veliki petek* sv. jutro. Dogodek je provzročil mnogo popraševanja in govoričenja.

Škof zgorel. „Kremser Zeitung“ piše: 12. marcija okoli petih je pričelo goret šolsko poslopje v Varni na Bulgarskem, kjer je stanoval armenski škof — in v nekoliko minutah je bil že žrtev ognja. Zastonj je klical na pomoč; zgorel je. Najstrašnejše pa je to, da so zanetili turki, ki so posebno škofu po življenju stregli. Goreti je namreč jelo pri stopnicah, potem pa na vseh štirih straneh poslopja. Škof si je nakopal sovraštvo turkov s tem, da je v Dobriču in Varni spodbujal Armence, naj podpirajo bedne svoje rojake v Mali Aziji.

Potres. Iz Podmelca na Goriškem: V noči na velikonočni ponedeljek čutili smo tu po 10. uri zvečer precej močan, več sekund trajajoč potres. V neki bližnji vasi so čuli pri mrliču, a ko se začne vse tresti in ropotati, beže prestrašeni vsi iz hiše, boječ se, da se vračajo žalostni in nepozabni pojavi lanske velike noči. Pozneje pa, hvala Bogu, nismo nič več čutili. Morebiti se je potresni genij na obletnico za vedno od nas in Vas poslovil. Bog daj!

V Kobaridu so slišali in čutili na Velikonoč ob 10¹/₂ zvečer precej močan potres, ki je segel do Bovca. Ne se bati! Upanje, da Bog prizaneše za naprej Sloveniji z grozno šibo, je veliko, zato ne bo osmešeno.

Pijanci v Gorici. Kakor smo na veliko soboto občudovali versko prepričanje v nižjih stanovih goriških katoličanov, ki so se v tolikem številu vdeležili procesij, tako smo na Velikonoč obžalovali, da je merilo nebroj pijancev goriške ulice. Da bi to bilo le popoldne, bi človek še kako milejše sodil, ali da so se pomikale kar trume dobrovoljcev vže predpoldne od krème do krème, to mora boleti vsakega vernega opazovalca. Kakor snopi, bili so po tleh. Na dan Vstajenja niso mogli sami vstati. Žalostno!

Pijanci v okolici. Ne samo v mestu, tudi po okolici pojavljajo se žalostni prizori skrunjenja Gospodovih dni. Bodisi petek ali

svetek, vedno se kriči in razgraja; nedeljo, dan Gospodov, spremenili so v dan pijančevanja in preklinjevanja. Kje so nekdanji verni okoličani!

Na smrt obsojen je bil pri porotniški obravnavi v Celju ropar z imenom Pavel Germo. Odgovoriti bo moral pred Bogom o več ubojih.

Med Robičem in Kredom razširjajo staro občinsko pot. Izkopali so štiri stare grobove, v katerih so našli nože in stare posode. Ne ve se, iz katere dobe so.

Velik požar je bil v noči 20. na 21. dan marca v Carigradu. Pogorelo je 60 hiš, mej temi tri šolska poslopja.

Velik vihar so imeli pa v pokrajini Orel na Ruskem v noči mej 17. in 18. marcem. Metlo je grozno. 130 ljudi je zmrznilo. Poginilo je tudi mnogo konj in goved.

V gorenji Vertobji je nekdo pred prazniki posodil prijatelju iz Št. Andreža 10 gld. od svote, kojo si je tekom mnogo let z velikim trudom prihranil. Ko je prijatelj šel iz hiše, je ta za časno shranil ostali mu znesek 135 gld. na polico pod lonec. Kmalu pa se je ubogi mož prepričal, da je okraden. Najbrž je kedo zapazil, da je shranil denar pod lonec in mu ga odnesel. Pač veliki udarec za vbozega tvorničnega delavca!

V Kanalu je skočila pred par dnevi neka slaboumna ženska v Sočo in vtornila. Mir njenej duši!

Uboga Gorica išče posojila na Dunaju za novo hiralnico. Lepa, plemenita misel, a 40.000 je tudi lepa svota. Dolg delati je novodobna navada. Ker Gorica noče zaostajati, si misli: delajmo dolg! Plačal ga bo, kdor bo! Tudi napredek.

Tihotapstvo „na debelo“. Te dni je financa zasledila veliko tihotapstvo (kontroband) pri čistilnici tvrdke S. P. & F. v Barkovljah. Omenjena tvrdka hotela je vtihotapiti okolo 6.000 litrov špirta, ki je naznanila za vino, da se izogne visokemu dachu na špirit. No, kakor rečeno, financa je došla na sled temu sleparskemu podvzetju in omenjeno tvrdko obsodila je finančna oblast na globo 28.000 gld. Tvrdka je položila 10.000 gld. na račun ter hotela nadaljevati svoja navadna tovarniška opravila, toda oblasti so zapovedale, da se ima takoj zapreti.

Skrb trgovinske zbornice za Slovence. Kuratorij slovenske obrtne šole je prosil za podporo trgovinsko zbornico. A velikodušni Italijani so odbili prošnjo, ker se y šoli ne uči italijanski jezik. In vendar laška šola, v kateri se ne uči slovenščina, dobiva mastno podporo!

Tatovi na državni železnici. Na postaji državne železnice v Rovinju so prišli na sled trem slugam, ki so celih 18 let kradli različno blago, hranjeno na postaji. Kje je gospoda — pač imela oči!

RAZNOTEROSTI.

Dnevni red občnega zbora Slov. Alojzijevišča je ta-le:

1. Razprava o pogodbi sè č. šolskimi brati. *Šklepa se z večino glasov* brez ozira na število navzočih duhovnikov-ustanovnikov in podpirateljev (§. 15.).

2. Razprava o novih dohodkih za pokritje novih stroškov.

3. Morebitni predlogi ali vprašanja.

4. Volitev *dveh* pregledovalcev računov.

Ker je ta izvanredni občni zbor velike važnosti, želimo obilne vdeležbe. Kakor v vabilu, prosimo še po tej poti p. n. društvenike, naj nam *pismeno* naznanijo svoje mnenje, ako bi bili osebno zadržani.

Odbor.

Za Alojzijevišče so darovali:

Č. g. Fr. Kosar, c. kr. vojni kaplan gld. 1-30
Slavna hranilnica v Cerknem . . . „ 10—
Blg. g. Jož. Čigon, cerkvenik . . . „ —50.
Preč. g. Jož. Primšar, župnik 5 klg. masla.
„ „ Alf. Blažko, kaplan 50 klg. krompirja.
Bog povrni!

Dne 21. junija t. l.; ali na praznik sv. Alojzija, preteče ravno 75 let, odkar so pristopili sv. Oče papež v prvič k mizi Gospodovi ali k sv. obhajilu.

„Ljubi gospod cesar!“ Devetletni učenec v Rokitnici na Českem je poslal Nj. Veličanstvu dopis, ki se glasi: „Ljubi gospod cesar! Kadar pridejo k nam kadetje in vojaki na dopust, imam nad njimi vselej veliko veselje in želel bi tudi sam vojak postati. Moj oče so bili orožnik, morali so po noči hoditi na stražo, prehladili so se in so zdaj umrli; moja mati tudi. Zdaj imam drugo mater, ki je prav dobra. Podučuje v šoli, uči dekleta plesti. V šoli se učim prav dobro, lahko poprašate g. učitelja. Poljubim Vam roko, ljubi gospod cesar in ostanem Vaš Karel Schmidt, učenec III. razreda v Rokitnici.“ Iz cesarjeve pisarne so naročili na to okrajnemu glavarstvu poizvedeti o dečkovih razmerah. Gotovo mu bo izpolnjena želja, da cesar vzame mej svoje fante mladega korenjaka.

Koliko imajo vladarji na dan? Cesarjem, kraljem in predsednikom republik ni treba kruha stradati. To nam spričujejo tele številke: Ruski car ima na leto od države največ dohodkov, tako da mu na dan pride nič manj nego 72.000 goldinarjev. Turški sultan ima na dan 48.000 gld., avstrijski cesar 30.000 gld., italijanski kralj 19.000 gld., angleška kraljica tudi 19.000 gld., nemški cesar 24.000 gld., kralj belgijski 4.800 gld., predsednik francoske republike 1.800 gld., predsednik Zveznih držav ameriških pa 490 gld. — Koliko dohodkov ima črnogorski knez, „Prim. L.“ ne vé. Veliko pač nima, kajti večkrat poročajo časniki, da mu ruski stric pošilja bogate darove, kadar mu okroglega v žepu zmanjka, tako da tudi njemu ni treba jesti jote in polente. — Znano pa je bralcem „Pr. L.“, da naš cesar skoro vse svoje dohodke daruje dobrodelnim napravam v državi in revežem, tako da ga po vsi Evropi imenujejo le „dobrotljivega cesarja“.

Grozn prizor. V St. Louisu bil je dne 20. februarja morilec James Fitzgerald radi 24. sept. 1894. leta izvršenega umora svoje ljubinke Ane Nacsens, obešen in sicer dvakrat obešen. — Ko se je ob 10. uri predpoldne v jetnišnici pričelo obešanje in je zagrinjalo padlo, utrgala se je vrv in k smrti obsojeni je padel na tla. „Moj Bog, moj Bog, moj vrat!“ vpil je nesrečni v jednomer in se vzdignil kvišku. Evo ga, tukaj je stal z glavo, povito v črno kapo, imajoč pretrgano vrv krog vratu. — Prosil je, naj hitro z njim konec naredijo. — Sramotno je pa bilo še mnogo bolj to, ker niso imeli nobene druge vrvi pri rokah ter so jo šli daleč iskat; mej tem časom pa je preteklo pol ure, katero je prebil obsojenec na neki mramornati plošči v mrtvašnici. Duhovnik stal je poleg ležišča Fitzgeralda, molil je zanj in tolažil ga je, kar naenkrat vzdigne Fitzgerald roko in pritiska duhovnikovo glavo na svoja usta ter mu na tihem govori pol minute na ušesa. — Kar je obsojeni Fitzgerald pravil duhovniku, ostane skrivnost do poslednjega dne — na veke. — Bledo obličje duhovnika pa je v tem kratkem času oblila rudečica, v obeh so se mu zalesketale solze. Na to se je sodba hitro dovršila. Ravno ta prizor usmrčenja zdi se nam posebnega premisleka vreden, ne pa za to, ker se je pretrgala vrv, kar se je v Ameriki že večkrat zgodilo, pač pa, ker je hudodelnik pri tej nesreči tako nepoškodovan in pri polni pameti ostal. Dozdeva se nam, da je v oni polovici minute izpovedal kak greh, katerega je popred zamolčal, in od katerega je zavisela večna sreča, ter prejel za to odvezo.

Začetek časnikov. Na Kineškem in Japonskem so imeli več stoletij že časnike, mej tem ko ni bilo o njih še sluha po Evropi. Prvi evropski časnik je začel izhajati v Benetkah v začetku 17. stoletja z imenom „Gazetta“ (denar vreden našega 1/2 krajcarja). Toliko je bilo treba plačati za posamezno številko.

Prvi list na Francoskem „Gazetta de

France“ je začel izdajati imenitni zdravnik dr. Renaud; prva številka je izšla meseca aprila 1634 leta za časa Ludovika XIII. Izdajal pa je ta list dr. Renaud za svoje bolnike v njihovo razvedrilo.

Okoličani, pozor! Židovski laški listi neprenehoma donšajo vesti o napadih laških meščanov po okolici, ter meščane svarijo, naj nikar ne hodijo v okolico. Da se taki napadi večinoma vrše le v zmedenih možganih židovskih vrednikov, je gotovo, vendar pa v svetu lahko škodujejo. Zato okoličani, skrbite, da ne daste niti najmanjšega povoda do obrekovanja takim dopisunom.

Ne kupujte pri judih! Tako sta nam v ponedeljek priporočala dunajska poslanca, neustrašni dr. Lueger in njega tovariš Schneider. Slovenci in v zlasti slovenske gospodinje po deželi, zapomnite si ta opomin in nikar ne kupujte pri judih. Saj imamo obrtnike — Slovence in pa poštene laške kristjane!

Sramotna beračija. Glede beračije otrok po gorški okolici, kakor smo slišali, so storili gg. duhovniki in učitelji svojo dolžnost, da zabranijo tako sramotno nadlegovanje. Opozarjamo pa slavni magistrat, da enako otročje beračenje prepreči tudi pri gorških otrocih, sosebno pod Pristavo.

Pridelalo se je lani v Avstriji 10.925.586 meterskih centov pšenice, 16.459.650 met. centov rži, 13.291.583 met. centov ječmena, 18.180.049 metersk. centov ovsu in 4.769.600 met. centov koruze.

General Baldissera, kateri je prevzel povelje čez vojake generala Baratieri-ja, ki je tako slabo in nesrečno vodil laško vojsko v Afriki, je kot avstrijski stotnik pred l. 1866 biyal v Novem mestu, kot nadporočnik pa v Ljubljani.

Zamorcev v zedinjenih državah ameriških je 2.673.977, ki so raztrošeni po vseh deželah.

Koliko stane državo jeden vojak na leto? Na to vprašanje odgovarjajo naslednje številke: V Belgiji 413 gld., na Bolgarskem 250 gld., na Danskem 353 gld., na Nemškem 406 gld., na Angleškem 1000 gld., na Francoskem 268 gld., na Grškem 222 gld., v Italiji 366 gld., v Luksemburški 250 gld., na Nizozemskem 321 gld., na Norveškem 291 gld., v Avstro-Ogerski 325 gld., v Portugalski 294 gld., v Rusiji 364 gld., na Romunskem 315 gld., na Švedskem 244 gld., v Srbiji 203 gld., na Španjskem 400 gld., na Turškem 342 gld., povprečno torej v Evropi 350 gld. — Za vzdrževanje vojske pride na vsakega državljana na leto: v Belgiji 3 gld. 56 nč., na Bolgarskem 3 gld. 28 nč., na Danskem 5 gld. 67 nč., na Nemškem 8 gl. 65 nč., na Angleškem 13 gl. 08 nč., na Francoskem 11 gl. 02 nč., na Grškem 4 gl. 77 nč., v Italiji 5 gl. 73 nč., v Luksemburški 2 gl. 12 nč., na Nizozemskem 7 gl. 68 nč., na Norveškem 3 gl. 40 nč., v Avstro-Ogerski 4 gl. 21 nč., na Portugalskem 4 gld. 34 nč., v Rusiji 4 gl. 74 nč., na Romunskem 3 gl. 73 nč., na Švedskem 3 gl. 55 nč., na Švicarskem 6 gl. 26 nč., v Srbiji 2 gl. 60 nč., na Španjskem 4 gld. 35 nč., na Turškem 2 gl. 94 nč., torej povprečno po vsej Evropi po 5 gl. 16 nč. na vsakega stanovnika.

Moč navade. Iz Londona poročajo listi 8. marca nastopni dogodek: Kanonik Gore je zadnjo nedeljo pri pridigi povedal, da je neki tat nevarno zbolel. Mej dolgo boleznijo se je spravil z Bogom in prejel sv. zakramente. Ko je duhovnik molil pri njem molitve za umirajoče, tedaj zasliši iz bolniške postelje glas: „Gospod, pazite na uro!“ Duhovnik pogleda na posteljo in vidi tam tatú mrtvega, a v njegovi roki vidi svojo uro. Volja, dejal je govornik, ni bila dovolj močna, da bi se ustavila nagonu roke, toda močna dovolj, da je z glasom oporekal proti tatvini.

Dobro ga je splačal! V nekem kopaljšču je zahteval gost, ki je hotel drugi dan z družino na sprehod v gore, naj mu drugo jutro pripeljejo dva osla, katera bodo jahali v hrib. Mlad gospodar iz bližnje vasi

pripelje drugo jutro ob določeni uri za pot opravljena osla. Gost pride takoj pred hišo, se nasmeja in reče: „No, torej ste vsi trije prišli!“ — Gospodarja je zbudla ta beseda, rad bi bil kaj rekel, a premagal se je in molčal. — Zvečer, ko pride družina s sprehoda, pride zopet gospodar iskat osle. — „Koliko sem pa dolžan?“ vpraša ga tujec. — „Šest goldinarjev“, pravi gospodar. — „Ali pa ni to preveč, vsaj je določeno pri vas za vsacega osla po dva goldinarja?“ — „Prav“, odvrne gospodar, „in trikrat dva je šest, zakaj če sem bil jaz zjutraj osel, ko sem prišel, sem tudi zvečer, ko odhajam“. — Tujec se je spomnil, kako ga je zjutraj pozdravil, zasmejal se je, plačal gospodarja oslov, kar je zahteval, in ko je ta odšel, dejal je ženi: „Kmet me je dobro splačal!“

„Pomladni glasi“. Kakor vsako leto, izdali so tudi letos ljubljanski bogoslovci lepo knjižico posvečeno slovenski mladini. Prišli so nam ti „Pomladni glasi“ ravno kar pred oči. Priporočamo knjižico posebno mladim ljubom v obilno naročanje.

Slovensko-nemški slovar, izdan na stroške rajnega knezo-škofa Ant. Al. Wolfa. Vredil M. Pleteršnik. Delo je zdaj dovršeno. Obsega dva zvezka. Ta slovar je neobhodno potreben vsakemu omikancu. Velja nevezan 11 gld. 50 kr. Naroča se v Katališki Bukvarni v Ljubljani.

Dopisnica Vredništva. Priporočamo se vsem prijateljem na deželi, naj bi nam prav pridno in pogosto dopisovali in v kratkem poročali o vsem, kar se godi po domovini, da bode list čedalje zanimivejši.

Javna zahvala.

Ker ni mogoče na drug način, se tem potom prav srčno zahvaljujem vsem dragim prijateljem in veleč. sobratom za neštete dokaze sočutja, ki so mi dohajali od vseh strani, v moji hudi in silno nevarni bolezni, s katero me je Bog obiskal. Posebno pa se zahvaljujem za obilne pobožne molitve, s katerimi so me tako ljubeznivo in zdatno podpirali, da sem zamogel z Božjo pomočjo vse premagati. Bog povrni vsem z vso obilnostjo sv. blagoslova!

Pred vsem pa si štejem v največjo dolžnost, najtoplejšje zahvaliti preblagorodnega in veleučnega gospoda zdravnika dr. Andreja Lisjak-a, ki je z velikim trudom in z obudovanjem vredno skrbjo me tako spretno zdravil, da sem z Božjo pomočjo v enem mesecu premagal strašno bolezen, katera vmori skoraj vsakega, kogar napade. Zato spolnjujem le svojo dolžnost, da velepoštovanega in prezasluznega gospoda zdravnika priporočam vsem v molitev, naj ga Bog ohrani še mnogo mnogo let v pomoč in v tolažbo ubogim trpečim bolnikom!

V Solkanu dne 8. aprila 1896.

Janez Ev. Kolavčič,
župnik.

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič,
Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 20. aprila.

Svečar J. Kopač v Gorici,

Solkanska cesta št. 9.

priporoča prečastitim cerkvenim oskrbništvam ter slavnemu občinstvu, garantirane pristne čebelno-voščene sveče kilg. po 2 gld. 45 kr.

Za pristnost teh sveč jamčim z svoto 1000 kron. — Sveče slabejših vrst za pogrebe in stranska razsvetljava cerkvâ prav po ceni. — Kadila za cerkve: *Lacrima I.* kilg. po 1 gld. 20 kr., *lacrima II.* kilg. po 1 gld., *granis* kilg. po 60 kr.